

ΚΟΥΣΟΒΙΣΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΟΤΗΤΑΣ ΚΤΙΣΤΑΔΙΩΤΩΝ

ΕΤΟΣ 4ο

φύλλο 25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1985

Φτενά χωράφια βολεμένα
σε πεζούλια
και γίδες που κρεμιούνται
πάνω σε γκρεμούς,
Ετούτη είν' η Πατρίδα
μας' μα η πουλία
δε φέγγει πιο καθάρια σ'
άλλους ουρανούς.

Γ. Κοτζιούλας

ΚΟΥΣΟΒΙΣΤΑ Ή ΚΟΜΟΒΙΣΤΑ

Το «Δοκίμιο ιστορικής τινός περιλήψεως της ποτέ αρχαίας και εγκρίτου Ηπειρωτικής πόλεως .Αρτης» κυκλοφόρησε στα 1884 δηλαδή τρία χρόνια ύστερα της .Αρτας απο τον τουρκικό ζυγό και την ένωση της με την Ελλάδα.

Συγγραφέας του ή ακριβέ απο την απελευθέρωση στερα «συλλογεύς» και συντάκτης του όπως αρέσκονταν ν' αυτοαποκαλείται ήταν ο τότε Μητροπολίτης .Αρτας Σεραφείμ Ξερόπουλος, ο Βυζάντιος.

Μέχρι το 1962 όμως τα αντίτυπα της πρώτης έκδοσης του είχαν σχεδόν χαθεί. Μετά μεγάλης δυσκολίας και επισταμένης έρευνας, ως αναφέρεται σχετικώς ο κ. Γιάννης Τσοῦτσιος Δικηγόρος στην .Αρτα πέτυχε να αποκτήσει ένα αντίτυπο και αποφάσισε να το ανατυπώσει συμπληρώνοντας το με σχόλια σπάνιας πράγματι ιστορικής αξίας.

Η μεγάλη όμως προσφορά του κ. Γιάννη Τσοῦτσιου στους Αρτινούς είναι η ανατύπωση που έκανε.

Κατά την κρίση ειδικών το Δοκίμιο είναι ολιγώτερο ιστορία και περισσότερο συλλογή ιστορικών περιστατικών απο την πολυαίωνη πολυκύμαντη και πολυσήμαντη ζωή της .Αρτας και της όλης ευρύτερης περιοχής της είτε σήμερα υπάγεται διοικητικά στο νομό .Αρτας ή σ' άλλους Νομούς.

Όλα τα στοιχεία και περιστατικά καθώς και οι πληροφορίες και τα γεγονότα που αναφέρονται στο «Δοκίμιο» αναμφισβήτητα μόχθησε παρά πολύ ο Σεραφείμ Ξερόπουλος για να τα συγκεντρώσει γεγονός που και ο ίδιος το τονίζει γράφοντας: «μετά κόπων συ μικρών και πολυχρονίων περιοδίων συλλέξαντες συν αρμολογήσαμε επιτόμως τα ασυνάρτητα και κεκηνότα ιστορικά περιστατικά.» Και όλοι μπορούμε να συμπεράνουμε ότ οι πολυχρόνιες περιοδίες που αναφέρει ο συγγραφέας την εποχή εκείνη γίνονταν κάτω απο δυ-

σμενέστατες συνθήκες μεταβάσεως, επιστροφής, διαμονής, προστασίας ασφάλειας κλπ.

Το Δοκίμιον λοιπόν αυτο είναι μοναδικό στην .Αρτα και την περιοχή της διατηρεί πάντοτε όλη την αξία του και οι πληροφορίες του παραμένουν πολύτιμες και πολλές φορές πρωτοφανέστες. Στις σελίδες του «Δοκιμίου» βρίσκει κανείς στοιχεία για τα χωριά και τους οικισμούς για τις πνευματικές τους δραστηριότητες για τα σχολεία τους και τις εκκλησίες τους για τους εγχώριους ιερείς.

Δεν θα είναι υπερβολή αν ειπωθεί ότι για τα μικρά κυρίως χωριά της .Αρτας είναι η πρώτη φορά που καταγράφονται συστηματικά.

Απ. αυτές τις πληροφορίες του «Δοκιμίου» μαθύνουμε και λίγα στοιχεία για το χωριό μας της περιόδου εκείνης: ας σημειώσουμε εδώ ότι ο Σεραφείμ Ξερόπουλος τοποθετήθηκε Μητροπολίτης .Αρτης το 1863.

Γράφει συγκεκριμένα στη σελίδα 26 του ανάτυπου του «Δοκιμίου» τα εξής:

«Κοσοβίστα ή Κομοβίστα, χωρίον οικοῦμενον υπο οικογενειών 40, ευλογουμένων εν τρισίν ιερείς Ναοίς, Αγίου Νικολάου, Αγίας Τριάδος και Αγίας Παρασκευής, υπο 4 εγχωρίων ιερέων».

Απο αυτές τις λίγες σειρές και τα γραφόμενα τους σε συνδιασμό με τον τρόπο της περιγραφής των όλων περιστατικών για το σύνολο των οικισμών της περιοχής .Αρτας διαπιστώνουμε και συμπαιρνουμε, χωρίς να παρερμηνεύουμε τα παρακάτω:

Το χωριό μας είχε δύο ονόματα Κοσοβίστα ή Κομοπίτσα. Επικράτησε το πρώτο ενώ το δεύτερο χάθηκε και απο την προφορική παράδοση αφού δεν κατάφερε να μεταδοθεί απο στόμα σε στόμα στις γενιές που ακολούθη-

σαν και ωου έφθασαν στις μέρες μας, γιατί το χωριό μας έγινε κοινότητα με το από 19-8-1912 Δ/γμα (ΦΕΚ 254)1912) το δε όνομά του το άλλαξε το 1927. Δηλαδή απο Κοσοβίστα μετονομάστηκε σε Κτιστάδες με το από 1-4-11927 Δ/γμα.

Σχετικά η μετονομασία είναι νέα, λαμβανομένου του χρόνου απο ιστορικής άποψης άρα οι πατεράδες μας και οι γεννηθέντες μέχρι το 1920 θα πρέπει να θυμούνται το όνομα Κομοβίστα. Επειδή όμως κανένας απ' αυτούς ποτέ σε αφηγητικές συζητήσεις ή ιστορικές περιγραφές δεν μνημόνευαν το παραπάνω όνομα, συμπερα νεται ότι δεν επικράτησε αυτό και χάθηκε απο τις μνήμες.

Για το καινούργιο όνομα που πήρε το χωριό μας το 1927 νομίζω ότι δεν χρειάζεται ειδική ερμηνεία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του «Δοκιμίου» συνάγεται ότι ο πληθυσμός του χωριού δεν υπερέβαινε τότε τους 380-400 κατοίκους. Σε άλλο σημείο του βιβλίου αναφέρεται η άποψη ότι οικογένειες με τις οποίες μετρά και καταγράφει τον πληθυσμό των χωριών και οικισμών ο Ξερόπουλος, στο σύνολό τους σχεδόν ήταν Πατριαρχικές και ζούσαν υπο την αυτήν στέγη και είχαν κοινή τράπεζα μέχρι τα πρωτοξάδελα.

Οι παλαιότεροι ασφαλώς θα θυμούνται ότι και στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1930 υπήρχαν ακόμη τέτοιες οικογένειες στο χωριό μας, ίσως και λίγο αργότερα αλλά λιγότερες.

Το κατ' κεφάλαιο του «Δοκιμίου» αναφέρεται «περί των τοις τμήμασι της .Αρτης Σχολείων». Τοιαῦτα σχολεία, τινά μεν ιδρύθησαν τω 1845 έτει, τινά δε τω 1864 και 1865, εις άπαντα σχεδόν τα χωρία, εν οίς εδιδάσκοντο οι παίδες προς τοις ιεροίς γράμμασι, την αγίαν των πατέρων αυτών θρησκείαν και των πατρίων ιστορίαν, συ-

νοπτικήν Γεωγραφίαν, Αριθμητικήν και όσα άλλα εἰσι χρεῖωδι εις τον κοινωνικόν βίον».

Και στο τέλος του υποψη κεφαλαίου επισημαίνει ότι: «Σημειωτέον δε ότι ά-

παντα ταῦτα τα σχολεία διετηρούντο, έκ τε των ιερών Μονών, ου μην δ' αλλά και εκ των γονέων των σπουδαζόντων και εξ αυτών έτι των ιερών εκκλησιών. Συνέχεια στη 4η σελίδα

ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΑ

Τότε που οι αποκριές γιορτάζονταν απόλυτα σχεδόν σε κλειστό οικογενειακό περιβάλλον, τραγουδιόνταν απο τους χωριανούς μας ειδικά τις μέρες της αποκριάς διάφορα δίστιχα, τα οποία απο γενιά σε γενιά έφθασαν μέχρι τις μέρες μας.

Κι' αν υπήρξαν ενδιαμέσα χρονικά διαστήματα, μικρά ή μεγάλα, που οι ανάγκες της ζωής και οι

συνθήκες διαβιώσεως υποχρέωσαν πολλούς να τα εγκαταλείψουν, αυτό δεν σημαίνει ότι τα λησμόνησαν.

Σήμερα δε που η τάση για επιστροφή στις ρίζες, έστω και εποχιακώς, είναι γενικά έντονη και χαρακτηριστικά έκδηλη μας ξανάρθαν στο νου με την ευκαιρία της αποκριάς τα παρακάτω δίστιχα:

Μωρή που πας απάνω τη ρόκα γνέθοντας
«κοντοκαρτέρ' κι' έμένα να πάμε παίζοντας
Πω πω πω πω ποιά πέρασε
και δεν μας καλησπέρισε
πω πω πω πω ποιά ήταν αυτή
με το γαρούφαλο στ' αυτί.
Έβγα στο παραθύρι κρυφά απ' τη μάνα σου
και κάνε πως ποτίζεις τη μαντζουράνα σου
ο ήλιος βασιλεύει κι' η μέρα σώνεται
κι' ο νους μου απο σένα δεν συμαζώνεται
ο ήλιος βασιλεύει κάτω στα ρέματα
πως σ' αγαπώ κυρά μου δεν είναι ψέμματα.
Πεντέξη βλαχοπούλες ορθές κατούραγαν
είχαν και μια τζαμάρα και την εσούραγαν
ψηλό μου κυπαρίσι λυγάει η κορυφάδα σου
βρε ποιός θα σου γλεντήσσει την ομορφάδα σου
Πω πω πω πω τρομάρα σου
να μην το μάθει η μάνα σου
Πω πω πω πω τι γίνεται
και στο χωριό δε φαίνεται.
Τέσσερα πορτοκάλια κι' ένα χειμωνικό
στη πόρτα σου κυρά μου θα γίνει φονικό
Τέσσερα πορτοκάλια τα δυο σάπισανε
ήρθα για να σε πάρω και δε μ' αφήσανε
Αν είσαι κι' αν δεν είσαι του Δήμαρχου παιδί
εγώ θα σε φιλήσω κι' ας πάω στη φυλακή
Μωρή ταμπλαρωμένη ταμπλάς σε βάρεσε
τόσα παιδιά στ' ουσιάνα κανά δεν σ' άρεσε
Γεια χαρά καλά παιδιά
μέρα νύχτα τα βιολιά
ας μ' αφήσανε να στέκω
μέρα νύχτα να σε βλέπω
Τέσσερα δεν με μέλει μα τη Παναγιά
είμαστε ορκισμένα πεντέξη οκτώ παιδιά
Αν έρθουν να σου πούνε κυράμ' να παντρευτείς
τον άρρωστο να κάνεις να μην παραδεχτείς
Μωρή κι' αν δεν με θέλεις παντρεύομαι κι' εγώ
και πέρνω μια μικρούλα και παίζω και γελάω.

ΚΟΥΣΟΒΙΣΤΑ Ή ΚΟΜΟΒΙΣΤΑ

Συνέχεια από τη 1η σελ.

ών». Εις τον πίνακα που διελαμβάνεται στο παραπάνω κεφάλαιο αναφέρονται τα χωριά εις τα οποία υπήρχαν σχολεία. Σ' αυτόν όμως το πίνακα δεν αναγράφονται τα χωριά των Τζουμέρκων, ενώ είναι γεγονός όπως και ο ίδιος αναγράφει σ' άλλο σημείο του βιβλίου του υπήρχαν κι άλλα χωριά με σχολεία.

Συγκεκριμένα για το χωριό Πράμαντα γράφει ότι «ευσυστήθησαν αυτόθι προ μικρού τρεις σχολαί Δημοτική Ελληνική και Παρθενάγωγείο». Το ίδιο ισχύει και για άλλα χωριά των Τζουμέρκων τα οποία όμως δεν τα περιλαμβάνει στον υπόψη πίνακα.

Για την Κουσοβίστα λοιπόν δεν αναφέρει το «Δοκίμιον» αν την περίοδο εκείνη είχε σχολείο. Τονίζει όμως μετ' εμφάσεως ότι οι κάτοικοι ευλογούντο «υπό τεσσάρων εγχωρίων ιερέων». Βέβαια οι ιερείς των χρόνων εκείνων δεν ήταν υπάλληλοι ούτε εμισθοδοτούνταν από την Μητρόπολη. Η ύπαρξη όμως τόσων ιερέων σε τόσους κατοίκους επιβεβαιώνει το έν-

τονο θρησκευτικό συναίσθημα αυτών και την καθολική τους συμμετοχή στην λατρεία του Θεού. Επίσης συνάγεται ότι ο τακτικός εκκλησιασμός των κατοίκων γίνονταν σε τρεις Ναούς, όπως αυτοί αναφέρονται παραπάνω, και μάλλον εξυπηρετούσαν συνοικισμούς. Συγκεκριμένα ο Ναός της Αγίας Τριάδος θα πρέπει να εξυπηρετούσε τον συνοικισμό της Βιλίας, ο οποίος υπήρχε μεν κατά την εποχή του Ξενόπουλου αλλά δεν αναγράφεται στο «Δοκίμιο» αφού κανενός χωριού της εποχής εκείνης δεν αναγράφει τους συνοικισμούς.

Ο Ναός της Αγίας Παρασκευής φαίνεται ότι εξυπηρετούσε τα «Διανάτικα» τα Γιαννακεία τις οικογένειες που κατοικούσαν στη «Μάγγιζα» και τα Καλυβέικα στη παλαιά τους θέση. Οπότε ο Άγιος Νικόλαος εξυπηρετούσε το υπόλοιπο τμήμα του χωριού. Αφού λοιπόν οι οικογένειες του χωριού ήταν 40 και οι ιερείς 4 αυτό σημαίνει ότι σε κάθε ιερέα αναλογούσαν 10 οικογένειες. Τούτο ασφαλώς δεν συνεπάγεται ότι οι ιερείς είχαν χωρισμέ-

νες τις οικογένειες. Απλώς λειτουργούσαν εφημερεύοντας εξ ου και εφημέριος, εκκλησιαστικός όρος που επικράτησε μέχρι σήμερα.

Με βάση τα σημερινά δεδομένα που είναι τα ίδια τουλάχιστον στην τελευταία πεντηκονταετία οι περιοχές τα Συγγενά και Αγίου Δημητρίου κατέχονται κατά 90-95ο από ιδιοκτησίες συγχωριανών μας και κατά 5-10ο από ιδιοκτησίες Πραμαντιωτών.

Διαβάζοντας τα στοιχεία που αναφέρει ο συγγραφέας για τα Πράμαντα βλέπουμε ότι: «υπήρχον ποτε τρία χωριά προ πολλού μεν κατεστραμμένα συμπεριλαμβανόμενα εις την χώραν (σ.σ.: εις τα Πράμαντα δηλαδή) και καλούμενα υπό των εγχωρίων... το δε Συγγενά έχον και Ναόν του Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καλούμενον υπό των εγχωρίων Ασπροκκλησιά». Υποστηρίζει λοιπόν ο Ξενόπουλος ότι υπήρχε χωριό στα Συγγενά που υπάγονταν στα Πράμαντα.

Στο θέμα αυτό της Κοινοτήτας θα επανέλθουμε σε προσεχές φύλλο.

ΤΟ ΧΙΟΝΙ

Συνέχεια από την 3η σελ.

Οι κυνηγοί του λαγού και από τα χαράματα βρισκόταν σ' όλες τις ράχες.

Οι πιο τολμηροί φθάναν μέχρι τα ριζά του βουνού.

Εκτός όμως από αυτούς που διέθεταν κυνηγόσκυλα ήταν και οι άλλοι που κυνηγούσαν με τον «Ντορό» αυτοί ήταν παράνομοι. Έφθάναν ακολουθώντας τον «Ντορό» μέχρι το γιατάκι του λαγού κι αν μεν ήταν μικρός συνήθως τον πιάναν ζωντανόν αν ήταν μεγάλος εκτελείτο επί τόπου πράγμα ανεπίτρεπτο κι από το νόμο και από την δεοντολογία του κυνηγιού.

Υπήρχαν όμως και οι κυνηγοί του παραθυριού, αυτοί δηλαδή κυνηγούσαν μέσα από το μισάνοιχτο παράθυρο του σπιτιού και κυρίως κυνηγούσαν κοτσίφια όταν μπροστά στην αυλή ή κοντά στο σπίτι σ' απόσταση βολής υπήρχε δέντρο με κισσό, εκεί μαζεύονταν τα κοτσίφια για να φάνε τα σπόρια. Ο κυνηγός τα περίμενε από το παράθυρο και για να μην ξεδεύει τα σκάγια του γέμιζε τα φουσέκια του με χονδρό αλάτι. Σ' όλη αυτή τη δράση των παραπάνω κυνηγών δεν ήταν δυνατόν να απουσιάζουν τα παιδιά κυρίως τα μεγαλύτερα που εκτός από τις «τσόπνες» τις παγίδες δηλ. που στήναν για τα πουλιά και τις θυλές από αλογότριχες που κρέμαγαν κυρίως στα «κισσάδια» ξεχιόνιζαν και ένα μέρος από γρασίδι και βάζαν αγκύστρια με σκουλίκια κυρίως για δόλωμα για να πιάνουν «καρδερίνες». Βέβαια αυτά όλα συνέβαιναν σε μία εποχή που τα κυνήγια ήταν άφθονα. Σήμερα πολλά απ' αυτά τα βλέπουμε μόνο στις εγχωρίες εικόνες των εγκυκλοπαιδεϊών.

Μας παρέσυραν όμως οι αναμνήσεις και ξεχάσαμε το χιόνι που ξανάπεσε αλλά παλαιά στο χωριό. Για τα προβλήματα που προκάλεσε η χιονόπτωση στις φετινές διακοπές των Χριστουγέννων ξεκινήσαμε να γράψουμε και βρεθήκαμε

40 χρόνια πίσω. Τα τωρινά προβλήματα περιορίστηκαν βασικά γύρω από τα Ι.Χ. αυτοκίνητα. Μετά τη χιονόπτωση κανένα αυτοκίνητο Ι.Χ. δεν μπορούσε να κινηθεί στον επαρχιακό δρόμο μέχρι που πέρασε ο πρωθητήρας της Νομαρχίας και τον καθάρισε.

Επειδή όμως, όπως συμβαίνει συνήθως με τα χιόνια έρχεται η παγωνιά και το κρουσταλιάζει πάνω στο κατάστρωμα του δρόμου και έτσι σχηματίζεται η λεγομένη κρούστα, ήταν αδύνατη η κίνηση των αυτοκινήτων χωρίς αντιολισθητικές αλυσίδες.

Μα έλα όμως που αρκετή γιωταχήδες δεν υπολόγισαν κάτι τέτοιο και βρέθηκαν χωρίς αυτές και αναγκαστικά ακινητοποιήθηκαν για κανά δυο μέρες μέχρι να γυρίσει ο καιρός προς το Νότο. Υπήρξαν και μερικοί, ευτυχώς αλάχιστοι, που είχαν ξεχάσει να ανανεώσουν το αντιψυκτικό στο ψυγείο του αυτοκινήτου και μέχρι να βεβαιωθούν ότι δεν πάθανε ζημιά στη μηχανή, πέρασαν μεγάλες λαχτάρες. Πρόβλημα δημιουργήθηκε ακόμη σε όσους είχαν κανονίσει την επιστροφή τους με αεροπλάνο από τα Γιάννενα και λόγω ματαιώσεως των πτήσεων εξαιτίας της κακοκαιρίας υποχρεώθηκαν να ταξιδέψουν με λεωφορείο.

Προβλήματα λοιπόν από τις μεγάλες χιονοπτώσεις στο χωριό. Στα παλαιά χρόνια τα προβλήματα αυτά ήταν καθαρά προβλήματα επιβίωσης και διαβίωσης στις μέρες μας τα προβλήματα είναι τεχνολογικά.

Γιό - ΚΑΛ

ΔΙΑΔΩΣΤΕ

ΤΗΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΜΑΣ

ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙΣ - ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗ

ΑΞΙΩΜΑΤΩΝ

Στις 20 Ιανουαρίου και ύστερα από προφορική πρόσκληση του Προέδρου του Δ.Σ. της αδελφότητας κ. Δημητρίου Ηλ. Βήχα συνήλθαν τα μέλη αυτού σε συνεδρίαση.

Με τη διαπίστωση της απαρτίας και την έναρξη της συνεδρίασεως ο κ. Πρόεδρος δήλωσε ότι παραιτείται του αξιώματός του.

Ταυτόχρονα όμως και ο ταμίας του Δ.Σ. της αδελφότητας, κ. Κων/νος Ηλ. Παπαδημητρίου υπέβαλε εγγράφως την παραίτησή του και από μέλος αυτού για προσωπικούς λόγους.

Ύστερα από τη διαμορφωθείσα κατάσταση αποφασίστηκε η διακοπή της συνεδρίασεως του Δ.Σ. και να κληθεί ως νέο μέλος αυτού ο κ. Γεώργιος Κ. Μπριασούλης και στο επόμενο συμβούλιο να γίνει

ανακατανομή αξιωμάτων.

Πράγματι στις 27 Ιανουαρίου συγκλήθηκε το Δ.Σ. με τη νέα σύνθεσή του με μόνο θέμα την κατανομή αξιωμάτων.

Κατ' αυτήν εξελέγησαν:
Πρόεδρος:
Γεώργιος Χρ. Καλύβας

Αντιπρόεδρος:
Νικόλαος Γ. Θεοχάρης

Γραμματέας:
Δημήτριος Ηλ. Βήχας

Ταμίας:
Γεώργιος Κ. Μπριασούλης
Μέλος:
Γεώργιος Δ. Τόλης

Μήπως

ξεχάσατε

τη συνδρομή σας;